

Билјана Петревска

ЕКОНОМИКА НА ТУРИЗМОТ НА МАКЕДОНИЈА

**ЕКОНОМИКА НА ТУРИЗМОТ НА
МАКЕДОНИЈА**

Билјана Петревска

Рецензенти:

Проф. д-р Сашо Ќосев
Доц. д-р Нако Ташков

Нацрт на корицата:

Владимир Мартиноски

Лектура:

Весна Мојсова - Чепишевска

Печати:

2ри Август - Штип, Македонија

© 2011 Сите права се заштитени. Ниту еден дел од книгата не смее да се умножува, на кој и да било начин и во која и да било форма, без претходна писмена согласност на издавачот.

CIP – Каталогизација во публикација
Народна и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

338.48.01(497.7)

ПЕТРЕВСКА, Билјана

Економика на туризмот на Македонија / Билјана Петревска. – Скопје: Б. Петревска, 2011. – 140 стр. : граф. прикази; 21 см.

Фусноти кон текстот. – Библиографија: стр. 139-140

ISBN 978-608-65319-1-1

а) Економика на туризам - Македонија
COBISS. MK-ID 88847114

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	v
-----------------	---

I ГЛАВА

ПЛАНИРАЊЕ НА АКТИВНОСТИТЕ НА НОСИТЕЛИТЕ НА ТУРИСТИЧКА ПОНУДА ВО МАКЕДОНИЈА	9
Планирање на активностите на носителите на туристичката понуда ..	10
Државата како носител на туристичката понуда	10
Улогата на државата во планирањето на економскиот развој на туризмот	13
Приватизацијата во туризмот и угостителството	15
Туристичко законодавство	18
Организација на туризмот	20
Промоција на туризмот	24
Потреба од државна интервенција во туризмот	29
Малите и средни претпријатија како носители на туристичката понуда.....	37
Интегриран пристап во планирањето на развојот на туризмот	42

II ГЛАВА

АНАЛИЗА НА ТУРИСТИЧКАТА ПОНУДА ВО МАКЕДОНИЈА	47
Анализа на туристичката понуда	48
Сместувачките капацитети како дел од туристичката понуда	50
Проектирање на потребите за сместување	60

III ГЛАВА

АНАЛИЗА НА ТУРИСТИЧКАТА ПОБАРУВАЧКА ВО МАКЕДОНИЈА	65
Анализа на туристичката побарувачка	66
Обем и структура на туристичката побарувачка	66
Анализа на странската туристичка побарувачка	68
Анализа на домашната туристичка побарувачка	74
Други сознанија за туристичката побарувачка	76
Примена на квантитативни методи за предвидување на туристичката побарувачка	77

Модел на анализа на трендот	78
Пристап на Vox-Jenkins	82
Модел на експоненцијално порамнување	95
Примена на квалитативен метод за предвидување на туристичката побарувачка	98
Евалуација на моделите за предвидување на туристичката побарувачка	100
 IV ГЛАВА	
ЗНАЧЕЊЕТО НА ТУРИЗМОТ ВО ЕКОНОМСКАТА АКТИВНОСТ НА МАКЕДОНИЈА	
	107
Придонесот на туризмот во вкупната економска активност	108
Туризмот и вработеноста	109
Платнобилансните ефекти на туризмот	112
 V ГЛАВА	
ТУРИСТИЧКИ РАЗВОЕН ПЛАН НА МАКЕДОНИЈА	
	115
Модел на туристички развоен план	116
Содржина на туристичкиот развоен план	119
 VI ГЛАВА	
СТРАТЕГИСКИ РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО МАКЕДОНИЈА	
	123
Репозиционирање на туристичкиот производ	124
Туризмот во глобалната развојна стратегија	130
Идни насоки за развој на туризмот	134
 ЛИТЕРАТУРА	 139

ПРЕДГОВОР

Општ е впечатокот дека во Македонија постои недостаток на глобална концепција за развој на туризмот и адекватна економска политика, особено развојна политика на комплементарните дејности кои треба да го пратат неговиот развој. Присуството на некоординирани активности, отсуството на организациони форми кои функционираат по хоризонтална и вертикална линија, нејасно дефинираните цели, задачи и подрачја на делување како на јавниот така и на приватниот туристички сектор, резултира со слабо развиено туристичко стопанство во целина. Оттука, потребно е туризмот да се набљудува во широки, макроекономски рамки и тоа како специфичен пазарен сегмент чии димензии и економска содржина најцелосно се согледуваат во обемот и структурата на туристичката потрошувачка. Тоа би била аналитичка рамка за согледување на сите влијанија на туризмот, од кои економските посебно иницираат интерес кај сите земји кои во туризмот гледаат можност за максимално извлекување позитивни ефекти.

Соодветно на тоа, проблематиката на економското значење, потребата, влијанието и последиците од туризмот врз целокупната економска активност на Македонија, е централна тема на оваа книга, структурирано поставена низ шест глави кои меѓусебно се надополнуваат.

Во *првата глава*, најнапред е укажано на планирањето на активностите на поодделните носители на туристичката понуда во Македонија, првенствено мислејќи на државата и на малите и средните претпријатија вклучени во туристичките текови. Притоа, укажено е на улогата на државата во планирањето на економскиот развој на туризмот, даден е преглед на процесот на приватизација во туризмот и угостителството во Македонија, како и на туристичкото законодавство кое ја регулира оваа дејност. Истовремено, анализирани се и прашањата за организација и промоција на туризмот, како и потребата од државна интервенција во насока на поттикнување на туристичкиот развој. Воедно, потенцирана е нужноста од примена на интегриран пристап во планирањето на

развојот на туризмот, преку обезбедување рамнотежа помеѓу јавниот и приватниот сектор.

Втората глава во целост е посветена на анализа на туристичката понуда во Македонија, притоа согледувајќи ги постоечките сместувачки капацитети и проектирајќи ги идните потреби за сместување. Кон неа се надоврзува анализата на туристичката побарувачка која многу подетално е опишана во *третата глава*. Во таа насока, најнапред е анализиран обемот и структурата на постоечката туристичка побарувачка, а потоа се применети дел од методите за нејзино предвидување. Така, од квантитативните методи применети се: моделот на анализа на трендот, пристапот на Боџ-Јенкинс и моделот на експоненцијално порамнување, додека од квалитативните методи преземени се готови проценети вредности. Во продолжение, споредени се добиените резултати од употребените модели, па предложен е најсоодветниот за предвидување на туристичката побарувачка во Македонија до 2014 година. Истовремено, укажано е на значењето на методите за предвидување и можноста за нивна примена во практичното работење при проценка на идната туристичка побарувачка.

Со цел да се заокружи прашањето за значењето на туризмот во економската активност на Македонија, *четвртата глава* прави осврт од кој се согледува неговиот придонес во вкупната економска активност на земјата, влијанието кое го има врз вработеноста, како и ефектите кои ги предизвикува врз платниот биланс.

Во *петтата глава* е прикажан модел од кој би требало да се појде при изработка на туристичкиот развоен план на Македонија и конкретната содржина што би требало да ја има. Целината на книгата е заокружена во *шестата глава* во која се презентирани согледувања за местото на туризмот во глобалната развојна стратегија на Македонија, и притоа се посочени идни насоки во кои е потребно тој да се развива.

За подобноста, значењето и оправданоста на овој труд говори краткиот извадокот од извештајот на двајцата рецензенти даден во прилог. Во тој контекст, упатувам благодарност до проф. д-р Сашо Косев од Економскиот факултет – Скопје и до доц. д-р Нако Ташков од Факултетот за туризам и бизнис логистика – Гевгелија, кои како рецензенти со своите конструктивни предлози и забелешки придонесоа ракописот да го добие конечниот лик.

За корицата, посебни честитки и благодарност заслужува Владимир Мариноски, кој во експресно краток период, и покрај преголемата професионална преокупираност, издвои време и енергија и својата креативност ја претвори во оригинален графички нацрт.

Емпирискиот дел од истражувањето презентирано во третата глава нема да можев да го изработам без Зоран Стаменов од Инсомниа - Скопје, кому му упатувам благодарност бидејќи е заслужен за обезбедувањето на економетрискиот софтвер користен при пресметките. На крајот, посебна благодарност и до мојот сопруг Горан кој се грижеше за нашите три убавици: Бисера, Румена и Срмена, додека јас бев посветена на изработката на оваа книга која всушност претставува само еден мал дел од моето капитално дело наречено докторска дисертација.

Искрено верувам во можноста оваа книга да им биде од полза на сите оние кои на било кој начин станале зависници од туризмот. Доколку читателите се од редовите на студентите, тогаш книгата, во форма на дополнителна литература, би можела да им ги доближи многубројните прашања со кои се среќавале во основната литература, но овој пат применети на случајот на Македонија.

Не е исклучена можноста изданието да има одредени недостатоци кои треба објективно да се согледаат и надминат во следните изданија. За таа цел, секоја добронамерна сугестија и забелешка ќе биде прифатена со посебно задоволство.

Билјана Петревска
јули, 2011 год.

Извадок од рецензентскиот извештај

“...Во емпириското истражување, покрај основната дескриптивна статистичка анализа, користени се и современи квантитативни методи и модели за предвидување на туристичката побарувачка. Исто така, при истражувањето применет е и методот на компаративна анализа со цел резултатите од истражувањето на случајот на Македонија да бидат споредени со искуството од поголем број земји во регионот и пошироко. Воедно, особено во делот на квантитативните методи, направен е напор да се нотираат и искористат

сознанијата од современата научна литература. Во однос на изборот на литературата која е користена за оформување на теоретската подлога на истражувањето, избрани се автори и дела со висок степен на релевантност за предметната тема.

Цениме дека резултатите добиени од темелните анализи претставуваат голем придонес и поттик за понатамошен развој на науката која ја обработува оваа проблематика, бидејќи се презентирани нови сознанија и иницирани се низа интересни прашања. Посебна вредност претставува можноста студентите кои за своја љубов го имаат туризмот, да ги збогатат и продлабочат своите основни знаења. Истовремено, многубројните препораки со кои обилува ракописот, заслужуваат внимание од сите носители и креатори на политиката на економски и туристички развој и истите би можеле да се земат предвид при практичното водење на туристичката политика на Македонија...”

Скопје, јули 2011 год.

Рецензенти
Проф. д-р Сашо Косев
Доц. д-р Нако Танкоски